

УДК 378.6:61.09:614.25:331.54

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ДІАГНОСТИЧНИХ ТА ЛІКУВАЛЬНИХ НАВИЧОК У СТУДЕНТІВ

Проф. О. В. Рибалов, канд. мед. наук Ю. В. Сідаш, доц. І. Ю. Литовченко

Українська медична стоматологічна академія, м. Полтава

У статті висвітлені особливості формування та удосконалення діагностичних та лікувальних практичних навичок у студентів медичної академії при комплексній терапії пацієнтів з патологією тканин пародонта. Практичні уміння та навички формуються в процесі вивчення студентами теоретичного матеріалу, виконання різних діагностичних та лікувальних маніпуляцій, розв'язання тестових та ситуаційних задач.

Майбутньому фахівцеві потрібні навички методів аналізу та синтезу, абстрагування й узагальнення, вміння робити правильні висновки, приймати обґрунтовані рішення в кожному конкретному клінічному випадку. Такий підхід до формування цілісних знань із розділу «Пародонтологія» є продуктивним.

Ключові слова: навчальний процес, хвороби пародонта, практичні навички студента.

Стрімке зростання інформаційного потоку, розвиток нових технологій, з якими зустрічаються молоді лікарі та їх пацієнти, створюють необхідність підвищення якості освіти, удосконалення методів навчання і раціональної оптимізації підготовки спеціалістів-стоматологів, які були б спроможні працювати на європейському рівні [2, 3, 7].

Серед складних проблем сучасної стоматології є лікування генералізованих форм захворювань тканин пародонта. Порівняно з іншими стоматологічними захворюваннями генералізований пародонтит супроводжується складними та глибокими порушеннями тканин [5]. Успішність лікування гінгівіту та пародонтиту в пацієнтів залежить від якісної професійно проведеної місцевої терапії з урахуванням впливу на супутню соматичну патологію. Однією з істотних особливостей лікування пацієнтів із захворюваннями тканин пародонта є те, що тільки комплексне лікування — раціональне поєднання терапевтичних, хірургічних, ортопедичних, ортодонтичних та фізіотерапевтичних методів — дає стійкий клінічний ефект, ремісію та стабілізацію патологічного процесу в тканинах пародонта [4, 5]. Такий підхід значно підвищує ефективність лікування та знижує кількість рецидивів захворювання. Основи підготовки майбутнього фахівця закладені в освітньо-про-

фесійні програми та освітньо-кваліфікаційні характеристики, але обмежена кількість навчальних годин не дає можливість засвоїти необхідний об'єм знань та вмінь в лікуванні генералізованого пародонтиту. У зв'язку з цим, формування у студентів навичок діагностики та раціонального лікування пародонтологічних пацієнтів є актуальним.

Мета роботи — висвітлити особливості формування та вдосконалення діагностичних і лікувальних практичних навичок у студентів при комплексній терапії пацієнтів з патологією тканин пародонта.

Планування теоретичних знань і професійних умінь студентів із модуля «Хвороби тканин пародонта» проводиться з урахуванням їх головної дидактичної мети — формування професійних практичних навичок лікаря-стоматолога. На практичних заняттях з терапевтичної, хірургічної, ортопедичної стоматології відбувається формування умінь та навичок, передбачених навчальною програмою, підкреслюється зв'язок навчання з майбутньою професійною діяльністю лікаря-стоматолога.

Алгоритм підготовки студентів із розділу «Пародонтологія» ґрунтується на таких вимогах: уміти провести професійну гігієну ротової порожнини; виконати вибіркоче зішліфування та вирівнювання оклюзійної поверхні зубів;

проводити іригацію, інстиляцію та аплікацію лікарських засобів; вміти накладати різні види пародонтальних пов'язок на ясна; виконати різні види кюретажу пародонтальних кишень; вміти провести тимчасове та постійне шинування рухливих зубів при пародонтиті; призначити фізіотерапевтичне лікування хворих із захворюваннями тканин пародонта.

Під час навчально-пізнавальної діяльності студентів суттєве значення має певний взаємозв'язок між теоретичними знаннями і практичними навичками. Перш ніж розпочати практичну роботу, слід визначити, наскільки глибоко і різнобічно студенти оволоділи теоретичними знаннями з модуля «Хвороби тканин пародонта». Брак теоретичних знань у студентів спричиняє певні труднощі під час лікування ними хворих із генералізованими захворюваннями тканин пародонта.

Формування системних знань студентів з розділу «Пародонтологія» починається з молодших курсів. У межах загальноосвітньої підготовки студенти УМСА оволодівають різнобічними необхідними знаннями з нормальної анатомії, фізіології, гістології, біохімії, патанатомії та патофізіології тканин пародонта. Засвоєння студентами пропедевтичного курсу передбачає їх знання особливостей анатомічної та гістологічної будови слизової оболонки альвеолярних відростків (ясен), періодонту, кісткової тканини альвеолярного відростка щелеп, знання функцій тканин пародонта, слинних залоз.

У процесі вивчення пропедевтичного курсу з розділу «Пародонтологія» на кафедрах терапевтичної та хірургічної стоматології, студенти засвоюють загальні методи обстеження пацієнтів із патологією тканин пародонта: набувають діагностичні навички під час проведення суб'єктивних (збирання скарг, анамнезу хвороби та життя), об'єктивних (загальний огляд, огляд ротової порожнини, пальпація, перкусія, зондування тощо), а також додаткових (рентгенологічних, лабораторних, функціональних) методів обстеження таких хворих.

Студенти оволодівають практичними навичками: оформлення медичної документації (амбулаторної картки стоматологічного хворого, листка щоденного обліку лікаря-стоматолога,

карти диспансерного спостереження, журналу консультацій); описання локального статусу в тематичних пацієнтів з клінічними проявами захворювань тканин пародонта на різних стадіях патологічного процесу; проведення спеціальних методів обстеження пародонтологічних хворих (індексної оцінки стану тканин пародонта, вакуумної проби за Кулаженко та змиву за Ясиновським [5], взяття матеріалу з пародонтальних кишень для вивчення мікрофлори тощо); складання пародонтограми; виписування рецептів лікарських речовин; засвоєння діагностичних і лікувальних методик під час роботи на фізіотерапевтичній апаратурі [1].

На пропедевтичному курсі діагностичні та практичні навички студенти відпрацьовують під час роботи на фантомах та один на одному. Це концентрує увагу студентів, стимулює їх пізнавальну діяльність, сприяє закріпленню умінь та навичок. Вивчають основні види інструментарію для лікування пародонтологічних хворих, засвоюють практичні навички роботи з ними. Досвідчений викладач акцентує увагу студентів на застосуванні того чи іншого інструмента при проведенні терапевтичних та хірургічних втручань на тканинах пародонта.

Під час практичного заняття викладач дає завдання кожному студенту групи: визначити глибину пародонтальної кишені, ступеня рухливості зубів, скласти пародонтограму; визначити індексну оцінку стану тканин пародонта у пацієнтів з різним перебігом захворювання; поставити діагноз на основі клінічних методів обстеження; підібрати необхідний інструментарій для проведення оперативного втручання (операції відкритого кюретажу, гінгівектомії та ін.); виписати рецепти на лікарські препарати для хворого в післяопераційний період. Важливо, щоб викладач під час навчання студентів, формування в них практичних навичок, забезпечував правильне розуміння взаємозв'язків теоретичних знань для формування відповідних практичних умінь. Нові поняття пов'язуються в процесі їх вивчення з близькими до них поняттями, вже закріпленими в пам'яті студентів, і в такому вигляді можуть використовуватися під час опанування діагностичними та практичними навичками.

Значне місце при формуванні практичних навичок та умінь при лікуванні хворих із патологією тканин пародонта, має наочність. Застосування наочності пов'язане з пошуками методів «конструювання» пізнавальних об'єктів, навчання студентів мислити поняттями та категоріями. Під час проведення практичних занять з пародонтології використовують альбоми, атласи, рентгенограми, ортопантограми, комп'ютерні томограми, демонстрацію тематичних навчальних фільмів.

На клінічному курсі з розділу «Пародонтологія» формування практичних навичок та умінь проходить через залучення студентів до самостійного прийому пацієнтів під контролем викладача кафедри. Основними напрямками клінічного курсу є формування та закріплення навичок та умінь самостійної роботи студентів на прийомі пародонтологічних пацієнтів, здійснення творчої розумової діяльності студентів у процесі розв'язання спеціально сконструйованих навчальних задач, підсилення професійної спрямованості завдань, що виконуються.

Технологія засвоєння практичних навичок на клінічному курсі включає демонстрацію, самостійну роботу під керівництвом викладача на практичному занятті, самостійну роботу під час виробничої практики. Викладач перевіряє та оцінює знання студентів, аналізуючи їх уміння та навички через спостереження за самостійною працею, уміння розв'язувати тестові та ситуаційні задачі [6]. Однією з умов міцних знань, умінь та навичок пізнавально-практичного характеру є формування у студентів уміння розв'язувати ситуаційні задачі. Розв'язання пізнавальних задач класифікується в дидактиці як застосування вищого рівня організації пізнавально-практичної діяльності студентів у процесі здійснення проблемного навчання.

Розв'язання задач може бути виражено в таких моментах: визначити конкретні скарги пародонтологічного хворого; доповнити відсутні дані під час збирання анамнезу хвороби або життя; скласти план обстеження пацієнта із патологією тканин пародонта; знайти зв'язки між даними суб'єктивних та об'єктивних методів обстеження; сформулювати початко-

ву думку про вірогідний діагноз (попередній діагноз); порівняти та виділити схожість та відмінність від ознак інших захворювань тканин пародонта (диференційний діагноз); установити клінічний діагноз; скласти план лікування пацієнта. За умови спрямованого конструювання і застосування системи пізнавальних задач, потрібно враховувати рівень зростаючої складності матеріалу при вивченні клінічного курсу з розділу «Пародонтологія», а також методичну доцільність включення задач під час проведення практичних занять.

Реалізація сучасних вимог до підготовки лікаря-стоматолога актуалізує проблему використання сучасних досягнень медицини та постійного впровадження їх у навчальний процес. Формування практичних навичок із розділу пародонтології потребує вдосконалення форм і методів, пов'язаних з використанням сучасного діагностичного та лікувального обладнання, застосування новітніх технологій (сучасних ультразвукових апаратів для проведення професійної гігієни, використання арматур-адгезивних технологій для шинування зубів тощо).

ВИСНОВКИ

Практичні уміння та навички студентів формуються в процесі вивчення ними теоретичного матеріалу, виконання різних діагностичних та лікувальних маніпуляцій, розв'язання тестових та ситуаційних задач на практичних заняттях, а також у позааурочний час — самостійна робота в студентській поліклініці, чергування з практичними лікарями на клінічних базах, науково-практична робота в студентському науковому товаристві.

Отже, створення методичних умов для поглибленого опанування студентами діагностичних та лікувальних практичних навичок, тобто найвищої самостійної пізнавальної діяльності студентів, забезпечує максимальні можливості розвитку їх клінічного мислення.

Нині, як ніколи, фахівцеві одних теоретичних знань стає замало, потрібні ще навички методів аналізу та синтезу, абстрагування й узагальнення, вміння робити правильні висновки, приймати обґрунтовані рішення в кожному конкретному клінічному випадку.

Зазначені методичні підходи, на нашу думку, сприятимуть формуванню особисто-розвивальної моделі навчального процесу, насамперед, удосконаленню практичних діагностичних та лікувальних навичок студентів з розділу «Хво-

роби тканин пародонта» через застосування творчих завдань у навчанні.

Такий підхід до формування цілісних знань з розділу «Пародонтологія» є продуктивним і перспективним.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз якості оформлення медичної документації випускниками академії / О. В. Рибалов, Т. О. Петрушанко, І. Ю. Литовченко, І. Ю. Попович [та ін.] // Мат. Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю. — Полтава : ВДНЗУ «Українська медична стоматологічна академія», 2015. — С. 207–208.
2. Деонтологія і професійна етика в діяльності лікаря-стоматолога / О. В. Рибалов, І. Ю. Литовченко, С. В. Коломієць, В. Л. Прочанкіна [та ін.] // Український стоматологічний альманах. — 2018. — № 2. — С. 37–40.
3. Опыт работы с врачами-интернами на кафедре стоматологии, терапевтической стоматологии / В. Ф. Куцевляк, Н. Б. Цыганова, К. В. Божко [и др.] // Проблемы непрерывной медицинской освіти та науки. — 2011. — № 3. — С. 32–35.
4. Особливості проведення клінічних розглядів хворих студентами-іноземцями на кафедрі терапевтичної стоматології / Т. О. Петрушанко, Н. М. Іленко, І. Ю. Литовченко [та ін.] // Світ медицини та біології. — 2013. — № 2 (37) — С. 139–141.
5. Рибалов О. В. Пародонтит: діагностика та комплексне лікування : навчальний посібник / О. В. Рибалов, І. Ю. Литовченко. — Полтава : НВП «Укрпромторгсервіс», 2000. — 159 с.
6. Самостійна робота студентів на кафедрі терапевтичної стоматології як одна із форм освітнього процесу / Т. О. Петрушанко, Е. В. Ніколішина, Н. М. Іленко, І. Ю. Литовченко [та ін.] // Мат. Всеукр. навч.-наук. конф. з міжнар. участю. — Тернопіль : ТДМУ «Укрмедкнига», 2015. — С. 363–364.
7. Яценко П. І. Мораль, лікарська етика і медичне право / П. І. Яценко // Український стоматологічний альманах. — 2016. — № 2. — С. 82–85.

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ ДИАГНОСТИЧЕСКИХ И ЛЕЧЕБНЫХ НАВЫКОВ У СТУДЕНТОВ

Проф. О. В. Рибалов, канд. мед. наук Ю. В. Сидаш,
доц. І. Ю. Литовченко

В статье представлены особенности формирования и совершенствования диагностических и лечебных практических навыков у студентов медицинской академии при комплексной терапии пациентов с патологией тканей пародонта. Практические умения и навыки формируются в процессе изучения студентами теоретического материала, выполнения различных диагностических и лечебных манипуляций, решения тестовых и ситуационных задач.

Будущему специалисту нужны навыки методов анализа и синтеза, абстрагирования и обобщения, умения делать правильные выводы, принимать обоснованные решения в каждом конкретном клиническом случае. Такой подход к формированию целостных знаний по разделу «Пародонтология» является продуктивным.

Ключевые слова: учебный процесс, болезни пародонта, практические навыки студента.

FEATURES OF FORMING DIAGNOSTIC AND MEDICAL SKILLS AT STUDENTS

O. V. Rybalov, Yu. V. Sidash,
I. Yu. Litovchenko

The article presents an analysis of the peculiarities of the formation and improvement of diagnostic and therapeutic practical skills at the students of the medical academy in the complex therapy of patients with periodontal tissue pathology. Practical skills and abilities are formed in the process of studying the students of theoretical material, performing various diagnostic and therapeutic manipulations, solving test and situational problems. The future specialist needs the skills of methods of analysis and synthesis, abstraction and generalization, the ability to make the right conclusions, to make informed decisions in each specific clinical case. Such an approach to the formation of holistic knowledge on the section of periodontics is productive.

Keywords: educational process, periodontal disease, practical skills of the student.